

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 13 februari 1900 kl. 3. e. m.

Utlåtande, i anledning af justitieombudsmannens framställning om åtgärder för åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfordringsmål.

Uti sin vid innevarande riksdag afgifna, af båda kamrarna till lagutskottet hänvisade embetsberättelse har justitieombudsmannen, bland annat, afgifvit en framställning af följande lydelse:

»Då 1877 års utsökningslag trädde i kraft, bröts den förut allmänligen tillämpade praxis, att exekutiv myndighet efter lagsökning utdömde jemväl sådana fordringar, som icke grundade sig på skriftliga fordringsbevis. Nämda praxis ansågs icke vara i öfverensstämmelse med gällande lag, men den tillämpades i allt fall af rikets flesta länsstyrelser, hvilka mycket anlätades för utdömande af dylika obestyrkta fordringar. Ofta behöfde utslag ej meddelas i dessa skuldfordringsmål, enär galdenären, efter det länsstyrelsens kommunikationsresolution delgifvits honom, plägade godvilligt tillfredsställa borgenären. Kom emellertid ej godvillig uppgörelse till stånd, förekom det ej sällan, att galdenären uteblef med den infortrade förklaringen. Krafvet blef då af länsstyrelsen utdömdt, ehuru borgenären ej kunde åberopa något bättre bevis för sin rätt än en af honom sjelf författad, af galdenären ej godkänd räkning. Man gaf nämligen åt galdenärens underlåtenhet att genmäla borgenärens uppgifter den

naturliga af erfarenheten till rigtigheten bestyrkta förklaringen, att han ej ville bestrida samma uppgifter,

Detta enkla förfaringssätt blef emellertid afskaffadt, då i 12 § af den nya utsökningslagen bestämdes, att lagsökning hos öfverexekutor ej kunde företagas under annat vilkor, än att borgenären till stöd för sin fordran åberopade skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis.

Förslaget till utsökningslag rönste dock i denna del mycket motstånd. Inom nya lagberedningen, som utarbetat förslaget, hade meningarna i denna fråga varit delade, i det att majoriteten var af den åsigt, som sedan fastställdes i lagen, men en ledamot af beredningen i särskildt yttrande framställde ett förslag, enligt hvilket för fordringar å högst 200 kronor handräckning kunde sökas hos utmätningssmannen med den påföljd, att om gäldenären ej inom förelagd tid hos utmätningssmannen bestred krafvet, utmätning för fordringen verkställdes; dock skulle återvinning i stadgad ordning få sökas hos domstol. Och vid den granskning, som det utarbetade förslaget till utsökningslag undergick i högsta domstolen, uttalade två justitieråd sina betänkligheter i ifrågavarande hänseende uti ett synnerligen beaktansvärdt anförande, som lydde sålunda:

»Det kan ej nekas, att afskaffandet af den väl icke på stadgandena i utsökningsbalken af 1734 års lag grundade, men dock sedan länge häfdvunna praxis, enligt hvilken handräckning af Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelats för uttagande äfven af sådana fordringar, för hvilkas verklighet intet skriftligt fordringsbevis kunnat åberopas, kommer att efterlemnna en betänkelig lucka i vårt utsökningsväsen, enär för utbekommande genom den exekutiva magtens åtgärd af betalning för dessa fordringar, de må uppgå till huru ringa belopp som helst, borgenären, sedan denna lag trädt i kraft, ej finge annan utväg än att underkasta sig de långsamma och tunga formerna af en vanlig rättegång. Vi hafva därför länge dröjt vid tanken, huruvida icke denna lucka skulle kunna fyllas, denna bristfällighet i lagstiftningen kunna afhjelpas genom något slags anordning, ungefär motsvarande det i Tyskland brukliga Mahnverfahren, för hvars beskaffenhet, i dess hufvudsakliga drag, nya lagberedningens betänkande redogör. De förutsättningar och förhållanden, som i Tyskland göra detta Mahnverfahren möjligt, saknas dock hos oss i väsentlig grad. Det är der hos domstolen, som borgenären framställer sitt fordringsanspråk, och det är domstolen, som utfärdar det vilkorliga betalningsföreläggandet, efter hvars delgifning med gäldenären målet anses vara gjordt hos rätten anhängigt. Det är vidare domstolen, som, der gäldenären ej inom viss förelagd tid anmäler sitt bestridande af krafvet, utfärdar förklarande att utmätning får ske, hvilket förklarande således eger hela karakteren af en

kontumacialdom. Har gäldenären inom den förelagda tiden anmält sitt bestridande af den uppgifna fordringens rättighet, betraktas saken dock såsom fortfarande hos rätten anhängig, och domstolen skrider omedelbart, utan ytterligare stämning, till behandling deraf enligt föreskrifna former. Mahnförfarandet sammanhänger således på det närmaste med den civila rättegångsordningen och betingas af domstolsväsendets beskaffenhet. Med våra landtdomstolars nuvarande organisation och arbetssätt torde det ej vara möjligt att vid dem knyta ett rättsinstitut af denna art, och åt någon annan myndighet eller embetsman anse vi ej heller en likartad befogenhet kunna uppdragas, utan att olägenheterna af anordningen sannolikt skulle komma att öfverväga de fördelar, som kunde deraf väntas. Då således tanken på Mahnförfarandets tillämpning i vårt land för närvarande måste uppgifvas, men det å andra sidan ej kan bestridas, att stadgandet om nödvändigheten af skriftlig fordringshandlings tillvaro såsom underlag för lag-sökning hos öfverexekutor hvilar på en teoretiskt riktig grund, som vid stiftandet af ny utsökningslag icke bör åsidosättas, kunde visserligen fråga uppstå, huruvida icke med denna lags utfärdande borde anstå, till dess genom en på samma gång skeende ombildning af rättegångsväsendet och domstolarnes organisation behöfvat af utväg till lättare vunnin exekution jemväl för sådana fordringar, som ej grunda sig på skriftligt fordringsbevis, kunde tillgodoses. I betraktande bör dock härvid komma, att våra nu gällande utsökningslagar äro i andra hänseenden behäftade med många och stora brister, som genom den nya lagen skola afhjelpas, och för vinnande af detta mål torde man tilläventyrs ej böra sky att för den tid, som kommer att förflyta, innan ny lag angående domstols- och rättegångsväsendet hinner utarbetas, underkasta sig den olägenhet, som här ofvan blifvit påpekad. Möjligen skulle ock, i händelse med nämnda lags framläggande komme att dröja, olägenheten tillsvidare kunna åtminstone i någon mån afhjelpas genom en partiel förändring i eller tillägg till nu gällande rättegångsordning.»

Vid granskningen af lagförslaget framstälde jemväl två andra justitieråd i ett gemensamt yttrande ungefär enahanda betänkligheter, som i förberörda anförande gjorts gällande.

När lagförslaget sedan blifvit framlagdt för 1877 års Riksdag samt hänvisats till ett särskildt utskott, framställdes der i en reservation ett förslag, enligt hvilket för fordran, som grundade sig å skriftligt fordringsbevis, räkning öfver borgade varor eller verkställt arbete eller å protokoll öfver inrop af lös egendom vid offentlig auktion, utmätning kunde sökas hos öfverexekutor, och skulle enligt det förslaget utmätning få verkställas, derest gäldenären icke, sedan han fått del af ansökningen, till stäm-

ningsmännen vid delgifningen eller till utmätningssmannen inom förelagd tid aflemnad skriftligt jäf mot fordringen; dock skulle återvinning få sökas vid domstol. Vid frågans slutliga behandling i Riksdagen föreslogs i Andra Kammaren utan framgång en sådan lydelse af 12 § i utsökningslagen, att lagsökning medgafs för hvarje slags förfallen fordran.

Följden af utsökningslagens ifrågavarande stadgande har naturligtvis blifvit, att de talrika lagsökningsmål, i hvilka borgenären ej grundar sin talan på skriftliga fordringsbevis, öfverflyttats från länsstyrelserna till de allmänna domstolarne. För fordringar, som härleda sig från inrop af lös egendom å offentlig auktion, har emellertid bibehållits den snabbare exekution, som redan enligt äldre lag för dem gälde, och som, i viss mån för- enklad, omförmälas i 55 § af utsökningslagen.

Då domstolarne sålunda fingo öfvertaga lagskipningen i de krafsmål, i hvilka krafvet ej grundas å skriftligt fordringsbevis, blef lagskipningen i dessa mål i två hänseenden väsentligen försämrad. I det ena hänseendet gäller försämringen endast lagskipningen på landet samt har sin grund deri, att häradsrätterna ej hafva tillräckligt täta sammanträden, för att vara lämpliga domstolar i ifrågavarande mål. I en stor del af rikets domsagor hållas ju allenast två eller tre ting om året. Den som skall anlita rättskipningen för att utkräva en fordran enligt räkning, och som förr i sådant syfte kunde vända sig till den dagligen tillgängliga länsstyrelsen i orten, kan således nu få vänta många månader, innan han får tillfälle att hänskjuta sin talan till domstolens pröfning, och sedan han ändtligen kommit derhän, att målets handläggning begynt, kan detsamma fortgå under ett år eller mera, vare sig svaranden finner med sin fördel förenligt att uteblifva, eller han tilläfventyrs inställer sig och förskaffar sig uppskof i målet en eller annan gång. Något bättre ställer sig saken i de ej få domsagor, der fem allmänna tingssammanträden hållas om året, och i de domsagor, uppgående till en tredjedel af hela antalet, i hvilka tio allmänna tingssammanträden årligen hållas, skulle tillståndet i ifrågavarande hänseende kunna anses någorlunda tillfredsställande, om ej den ordinarie rättskipningen till hufvudsaklig del läge nere under sommarmånaderna jemväl i dessa domsagor.

Lagskipningen i ifrågavarande skuldfordringsmål blef tillika i ett annat hänseende genom nya utsökningslagens antagande i hög grad försämrad. Såsom ofvan omförmälts, hade det blifvit gällande landssed, att länsstyrelserna vid afdömandet af målen betraktade gäldenärens uteblifvande såsom ett godkännande af krafvet, och blefvo alltså de krafsmål, i hvilka gäldenären väl icke uttryckligen erkände skulden, men å andra sidan var nog hederlig att ej förneka densamma, afgjorda till borgenärens för-

mån samt med nödig snabbhet och tillika med ringa kostnad för gäldenären. Våra domstolar deremot anse sig i allmänhet ej berättigade att döma i enlighet med förenämnda praxis. Det heter i 12 kapitlet 3 § rättegångsbalken, att då svaranden blifvit lagligen stämd, men vid första rättegångstillfället uteblifver, skall rätten döma i saken »efter ty som sanning deri utletas kan», och rikets flesta domstolar hålla före, att man ej kan utleta sanningen af kärandens påstående vare sig ur en obestyrkt räkning, som ju i sjelfva verket ej betyder mera än en uppgift af käranden, eller ur den omständigheten, att svaranden uteblifvit. Om alltså svaranden i ett dylikt mål uteblifver från rätten, fälles han vanligen att härför böta, hvarefter målet uppskjutes till annan dag med föreläggande för svaranden vid vite att då komma tillstädes, och inträffar det ej sällan, att målet upprepade gånger uppskjutes, dervid rätten meddelar vitesförelägganden, som vanligen ej delgifvas svaranden, samt utdömer de försutna vitena; och om käranden, såsom väl oftast torde ske, slutligen vinner målet, har i allt fall en dyrbar tid gått förlorad, hvarjemte proceduren kostat svaranden onödiga böter samt onödigt stora rättegångskostnader. Svaranden köper sålunda det anstånd, han genom sitt uteblifvande utverkar, mycket dyrt, och gäldenärer finnas utan tvifvel, hvilka torde kunna härleda sin ekonomiska ruin från den tid, då de började begagna sig af den metod, lagstiftningen sålunda åt dem anvisat, att vinna uppskof med liqviden af sina skulder. Många äro ock de fordringssegare, som vid det förhållande, att gäldenären till sist ej kan fullgöra hvad konom ådömes, åsankas betydliga förluster genom de onödiga rättegångskostnader, som den nämnda uppskofsproceduren vållar dem. Tillika lär det väl understundom inträffa, att fordringssegaren i saknad af den erforderliga juridiska bevisningen nödgas afstå från att lagsöka en tredskande gäldenär, eller att en instämd gäldenär genom sitt uteblifvande från domstolen lyckas att utverka en dom, som fritager honom från infriandet af hans skuld. I båda fallen skulle resultatet ofta blifva ett annat, om svarandens utevaro tolkades såsom ett godkännande af krafvet. Många äro nämligen de gäldenärer, som ej tveka att uteblifva, men som ej skulle tillåta sig att komma till rätten och fara med osanning.

Den nu beskrifna proceduren i de skuldfordringsmål, i hvilka käranden ej åberopar skriftligt fordringsbevis, är en betänklig yttring af svaghet hos vår rättskipning. Domstolen är lifligt öfvertygad om befogenheten af fordringsanspråket, men saknar magt att genast gifva dom deröfver. Domstolen har ett säkert stöd för sin nämnda öfvertygelse i erfarenheten, som oförtydbart bestyrker, att den svarande, som har skäl att bestrida rättigheten af fordringen, infinner sig vid rätten, hvaremot

den svarande, som rätteligen borde godkänna krafvet, ofta uteblifver i syfte att, kosta hvad det vill, draga ut på tiden med liqviden. Många stämde gäldenärer uppgöra visserligen skulden före målets handläggning, och åtskilliga finnas derjemte, som vid rätten godkänna krafvet. Men stort är antalet af dem, hvilka uteblifva i förenämnda syfte. Någon gång torde emellertid den uteblifne tro, att utevaron skall tolkas såsom ett godkännande af krafvet.

Ifrågavarande sak behandlades vid Sveriges advokatsamfunds årsmöte den 18 maj 1898, dervid öfverläggning egde rum öfver det uppsatta ämnet »Kontumacialförfarandet enligt svensk lag och praxis». Af den tryckta redogörelsen för förhandlingarna vid mötet inhemtar man, att det nuvarande tillståndet i ifrågavarande hänseende betecknades såsom olidligt, och att samtliga talarne voro ense om behovet af en ändring i fråga om det nu i allmänhet brukliga kontumacialförfarandet vid underrätt. Deremot uttalades skilda meningar derom, huruvida ifrågasatt lagändring borde afse jemväl utsökningslagen eller ej.

Af ofvanstående framställning torde hafva framgått, att förenämnda år 1877 genomförda reform medfört betydande olägenheter. Det framhålls emellertid under förhandlingarna vid antagandet af den nya ordningen, att reformen i ett visst annat hänseende skulle verka välgörande, och hvad sålunda åberopades betydde utan tvifvel mycket för förslagets framgång. Man förmenade, dels att de svårigheter, som den nya utsökningslagen beredde fordringsegarne, skulle framkalla ett ordentligare kreditbruk, så att allmänheten vände sig att vid kreditaffärer lemna accept eller andra skriftliga fordringsbevis, dels ock att öfver hufvud den nya utsökningslagen skulle verka en minskning i konsumtionskrediten. Erfarenheten torde emellertid hafva visat, att den nya lagen icke varit mäktig att framtvinga nya former för den ekonomiska samfärdseln. Ett hufvudvillkor för affärlifvet är förtroende, och i de fall, då handlanden, industriidkaren eller handtverkaren hyser förtroende till sina kunders förmåga att betala och därför lemna kredit, utsträcker han i regeln sitt förtroende att galla jemväl kundernas goda vilja, så att han ej fordrar skriftligt bevis för sin fordran. Affärlifvet rör sig nog i det stora hela i samma enkla och beqväma former, efter det utsökningslagen trädde i kraft, som före nämnda tid. Och hvad angår den förhoppning, man fäste vid den nya utsökningslagen, att densamma skulle föranleda en minskning af konsumtionskrediten, så torde ej heller derutinnan någon väsentlig förändring hafva inträdt efter den nya lagens tillämpning. I allt fall lærer man väl böra skilja emellan skadlig och berättigad konsumtionskredit, men den nya ordningens tunga och obeqväma former för lagsökning måste ju nu användas vid utkräf-

vandet af alla fordringar, som grunda sig på konsumtionskredit. Härtill kommer, att dessa tunga och obehöfliga former måste användas vid utkräfandet äfven af den mängd andra fordringar, som ej alls kunna tillskrifvas konsumtionskrediten. Dylika lagsökningsmål äro ju vid domstolarne ytterst vanliga.

Såsom ofvan framhållits, är det i dubbelt hänseende, som olägenheter vidlåda det gängse förfaringsättet vid lagsökning för fordringar, som ej grundas på skriftliga fordringsbevis. Båda dessa olägenheter borde, så vidt möjligt är, undanröjas. Under nuvarande förhållanden synes emellertid ej någon utsigt härutinnan förefinnas, så vidt angår den ena af berörda olägenheter, den nemligen som härleder sig derifrån, att landtdomstolarne på många orter alltför sällan äro tillgängliga att anlitas för ifrågavarande ändamål. För afhjelpande af den långsamhet i lagsökningsförfarandet, som här af följer, synes nemligen någon annan möjlighet ej förefinnas, än att utsökningslagen sålunda ändras, att man likasom i forna tider må ega lagsöka hos öfverexekutor äfven utan att åberopa skriftligt fordringsbevis. Men det lärer väl vara föga antagligt, att lagstiftaren skulle befinnas villig att nu återupplifva sagda, redan utdömda förfaringsätt. Skulle i allt fall en dylik ändring af utsökningslagen ifrågasättas, så vore densamma att betrakta såsom en nödfallsutväg, som finge användas, intill dess domstolsförfattningen på landet blifvit ordnad på ett tillfredsställande sätt. När detta en gång sker, lärer väl hela lagsökningsprocessen böra öfverlemnas till de dömande myndigheterna, dit den rätteligen hör.

Den andra af berörda två olägenheter beror derpå, att stadgandet i 12 kapitlet 3 § rättegångsbalken i allmänhet sålunda tillämpas, att domstolarne ej meddela s. k. tredskodomar i de skuldfordringsmål, hvori skriftligt fordringsbevis ej åberopas. Denna praxis följes dock ej öfver hela landet. Åtminstone några domstolar finnas, som utan hinder af svarandens uteblifvande genom tredskodomar bifalla jemväl på räkning grundade fordringsanspråk. För så vidt jag har kännedom om berörda afvikande praxis, gäller vid tillämpningen deraf i allmänhet, att den åberopade räkningen måste vara jemte stämningen tillstäld svaranden, samt att räkningen måste vara noga specificerad. De räkningar, som vanligast förekomma, äro naturligtvis handelsräkningar, men anser man sig oförhindrad att på enahanda sätt bedöma äfven andra fordringsanspråk, t. ex. sådana som grundas på räkning öfver verkställt arbete. Dock synes man ej bevilja tredskodom beträffande fordringar af alla slag, sålunda t. ex. ej i fråga om försträckning utan fordringsbevis. Vid meddelandet af dessa tredskodomar utgå ifrågavarande domstolar från erfarenhetens vittnesbörd om betydelsen af svarandens uteblifvande, och ett kriterium för den materiella

rigtigheten af dessa domstolars praxis finnes i det faktum, att tredskodomarne ytterst sällan öfverklagas, vare sig efter vad eller medelst anställande af återvinningstalan.

Vid en stadsdomstol lærer man förfara på ett sätt, som något afviker från sistnämnda domstolars praxis. Om svaranden uteblifver, efter det han fått behörig del af både stämningen och den till stöd för krafvet åberopade räkningen, uppskjutes vid denna domstol målet på en vecka med föreläggande för svaranden att komma tillstädes, vid äfventyr att målet, oberoende af hans uteblifvande, afgöres, hvarefter, om svaranden jemväl andra gången uteblifver, käromålet då bifalles.

Vill nu lagstiftaren råda bot på de brister, som i förevarande hänseende vidlåda domstolarnes vanliga praxis, är han dervid i den förmånliga ställning, att han kan på förhand bedöma verkningarne af den nya lagstiftning, som är af nöden. Den allmänna rigtning, hvori lagändringen bör gå, torde nemligen vara rätt angifven genom den praxis, hvilken utbildat sig vid de domstolar, som under vissa förutsättningar tredskovis bifalla fordringsanspråk enligt räkning. Någon olägenhet af denna praxis har ej försports, och den synes vara grundad på ett teoretiskt riktigt bedömande utaf innebörden af svarandens uteblifvande och underlåtenhet att afgifva förklaring i saken. Samma praxis är ock till uppenbar fördel icke blott och i främsta rummet för borgenärerna, utan jemväl och i ej ringa mån för gäldenärerna.

De skuldfordringsmål, hvilkas handläggning genom den ifrågasatta lagstiftningen skulle närmare regleras, utgöra en så betydlig anpart af hela antalet vid domstolarne anhängiga tvistemål, och en effektiv rättskipning i dessa mål är för den allmänna rörelsen af så stor vikt, att man synes med rätta kunna påyrka, att frågan härom varder pröfvad särskildt för sig, utan att göras mera beroende af andra närstående, till rättegångsväsendet hörande frågor, än alldeles nödvändigt är. Det torde sålunda väl låta sig göra att genom lag ordna ifrågavarande förhållanden, utan att rättegångsbalkens stadganden om bevisning derför behöfva undergå en fullständig revision. Hvad som för ändamålets vinnande behöfves torde hufvudsakligen vara lagbestämmelser, så affattade att domaren deraf föränledes att i skuldfordringsmål betrakta svarandens uteblifvande vid första rättegångstillfället och hans underlåtenhet att dervid genmäla kärandens sakuppgifter såsom ett godkännande af krafvet, derest icke omständigheterna äro af beskaffenhet att verka en annan uppfattning. Emellertid torde konsekvensen fordra, att berörda stadganden blifva allmängiltiga, så att de komma att afse tvistemål i allmänhet. Från nya lagberedningens betänkande angående

rättegångsväsendets ombildning kan hemtas ledning vid affattandet af dylika lagbestämmelser.

På grund af hvad jag anfört anser jag det vara af ett synnerligt behof påkalladt, att en förbättrad lagskipning åvägabringas i fråga om lagsökning för gäld, som icke grundas på skriftligt fordringsbevis, och får jag därför härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana lagbestämmelser, att derigenom beträffande skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas, åstadkommes en ändamålsenligare lagskipning, än som är förenlig med den i allmänhet tillämpade uppfattning af svarandens utevaro i målen.»

I likhet med justitieombudsmannen finner utskottet det vara synnerligen önskvärdt och af behofvet påkalladt, att åtgärder vidtagas för att i sådana skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas, bereda en snabbare och i öfrigt mera tillfredsställande lagskipning än under nuvarande förhållanden i allmänhet eger rum. Såsom bestämmelserna i 12 kap. 3 § rättegångsbalken af våra flesta domstolar tillämpas, vållas i dylika mål genom svarandens uteblifvande oftast uppskof i rättegången, enär käranden ej anses kunna i svarandens frånvaro, utan att med fullständig bevisning styrka sin talan, ernå bifall till densamma. Alla skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas och i hvilka med hänsyn till den öfriga bevisningens bristfällighet svarandens erkännande eller bestridande af käromålet är för tvistens utgång afgörande, måste därför, om svaranden uteblifver, uppskjutas i afvaktan på svarandens inställelse. Att häraf för käranden orsakas afsevärda olägenheter, ligger i öppen dag, liksom ock att det för den svarande, som ej har grundad anledning att bestrida käromålet, materielt sedt är till skada, att rättegången genom uppskof fördras, då ju svaranden sjelf slutligen får vidkännas de af hans uteblifvande förorsakade kostnader.

Angifna bristfälligheter uti lagskipningen bero, såsom justitieombudsmannen påpekat, derpå, att domstolarne i allmänhet ej tillmäta någon betydelse ur bevisningssynpunkt åt svarandens underlåtenhet att inställa sig och genmäla krafvet. Häraf blir nemligen en följd, att rätten ej kan ur ett såsom obestyrkt ansedt käromål utleta sanningen utan nödgas, derest käranden påkallar målets afgörande, ogilla kärandens talan.

Justitieombudsmannen har nu ifrågasatt, att, i enlighet med hvad i andra rättssystem gäller samt i öfverensstämmelse med den praxis, som före utsökningslagens införande allmänt hos oss användes och jemväl fortfarande hos åtskilliga domstolar i vårt land har sin tillämpning, förenkling i dylika måls afgörande skulle åstadkommas derigenom, att svarandens utevaro utan anmaldt laga förfall erkändes innebära sannolikhet för krafvet befogenhet och finge läggas till grund för en i sådan riktning gående dom. Synnerligen goda skäl torde ock kunna anföras för att tillägga svarandens utevaro en sådan betydelse. Säsom justitieombudsmannen framhållit, lærer det fall vara ganska sällsynt, att en person, som göres till föremål för ett obefogadt kraf, icke iakttager inställelse för att bestrida detsamma, medan å andra sidan ett vanligt förhållande är, att svaranden undandraget sig inställelse antingen därför att han, utan att hafva någonting mot krafvet att invända, dock icke är benägen att uttryckligen erkänna detsammans riktighet, eller ock för att draga ut på tiden med fordringsanspråkets fastställelse.

Att s. k. tredskodom eller kontumacialförfarande i skuldfordringsmål mot uteblifne svarande skulle väl egna sig att tillgodose den materiella rättens intressen, bestyrkes jemväl af den erfarenhet, som från dess hittills varande tillämpning inom vårt land redan vunnits derom, att svaranden endast i ytterst sällsynta fall begagnar sig af den honom medgifna rätten att vädja eller söka återvinning.

Utskottet håller alltså före, att utsträckt användning af tredskodomsinstitutet i skuldfordringsmål ej bör möta några afsevärda betänkligheter. Dock bör naturligtvis institutet omgärdas med nödiga garantier till tryggnad af svarandens rätt.

I sådant afseende lærer först och främst den fordran böra uppställas, att svaranden fått fullständig kännedom om det mot honom framställda anspråkets innebörd. Grundas krafvet på räkning, torde därför denna böra specificerad åtfölja stämningen samt delgifvas svaranden, och säsom allmän regel synes böra gälla, att grunden för anspråket och dettas innehåll skola vara i stämningen noggrant angifna. Användande af tredskodom torde ej heller böra ega rum i alla slags krafsmål, utan i allmänhet inskränkas, utom till de mål, deri skriftligt fordringsbevis åberopas, till sådana, som grunda sig på handels- eller auktionsräkningar eller på kraf för verkställt arbete eller dylikt. Ej heller bör domstolen vara ovilkorligen bunden att godkänna krafvet, derest svaranden, efter att hafva fått del af detsamma, icke iakttager inställelse, utan torde det böra öfverlemnas åt domstolens bepröfvande, huruvida några omständigheter i saken möjligen äro af beskaffenhet att motverka den uppfattning af krafvet befogenhet, som i all-

mänhet kan grundas på den omständigheten, att svaranden förfallolöst utblifvit.

Justitieombudsmannen har framkastat tanken, att de regler, som kunna vara behöfliga för att bereda tredskodomsinstitutet allmännare användning i skuldfordringsmål, skulle blifva allmängiltiga och få tillämpning i tvistemål i allmänhet. Detta anser sig utskottet icke kunna tillstyrka. Dels har, så vidt utskottet känner, något behof i sådan rigtning ej gjort sig gällande, dels äro öfriga tvistemål i allmänhet af mera svårlöst beskaffenhet än skuldfordringsmålen och svarandens inställelse vid de förra målens handläggning af vida större betydelse än i skuldfordringsmålen.

Slutligen anser sig utskottet böra uttala den uppfattning, att den reform, justitieombudsmannen föreslagit och utskottet här ofvan förordad, ej står i något närmare samband med de öfriga spörsmål rörande rättegångsväsendets ombildning, som tid efter annan framträdt och allt fortfarande kunna anses stå på dagordningen. Den nu ifrågavarande lagändringen kan enligt utskottets åsigt genomföras utan rubbning af de grundprinciper, hvarpå vår nuvarande rättegångsordning hvilar, och bör alltså kunna vidtagas utan afvaktan på den mera eller mindre aflägsna tid, då de mera vidtomfattande förslagen om ändringar i rättegångsordningen kunna vinna sin lösning.

Med stöd af hvad utskottet här ofvan anfört och under åberopande i öfrigt af justitieombudsmannens i ämnet afgifna framställning får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens förevarande framställning, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte att det s. k. kontumacialförfarandet må mera allmänt, än nu eger rum, vinna tillämpning i sådana skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas.

Stockholm den 13 februari 1900.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.
